

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrtletno Din 7.

Pravna država

Dr. Vladimir Ravnihar.

Z nekrvavo revolucijo smo bili l. 1918 izvršili preobrat. Nekrvava zategadelj, ker so sad, ki smo ga utrkali, bile pustile dozorevati strahote svetovne vojne ter je bila peripetija velike tragedije završena mnogo pred oktobrom l. 1918. Toda revolucija je bila vendar le, ki je slovenske in hrvatske dežele iztrgala iz tedanjega državnopravnega okvirja ter jih priklopila kraljevini Srbiji. In v tej prvi zavlačni dobi smo morali marsikako krivico odpraviti na način, ki bi sicer ne bil opravičljiv pred rednim sodnikom, ki ga je pa sankcionirala ona večna pravda, ki prej ali slej izravna sleherno nepravdo ter maščuje vsako pod navidezno še tako legalno zaščito storjeno krivico.

Toda hiteti smo morali, da pridemo čimprej iz one revolucijske dobe ter ne samo damo svoji državi obilježje, marveč da jej udarimo nepremakljive temelje pravne države. Zakaj samo taka država ima svojo eksistenčno pravico sama zase, še bolj pa kot soseda drugih pravnih držav. Samo pravna država more imeti pravo na mednarodni ugled in na kredit, ki ga s tem uživa, bodisi da je ta kredit moralnega ali materijalnega značaja. Tečaj našega dinarja, ki ga z napeto pozornostjo zasledujemo na curiški ali londonski borzi, je močno odvisen od onega kredita.

Pravna država mora imeti urejene in konsolidirane notranje razmere. Njena uprava mora točno funkcionirati, javna varnost mora biti podana in država mora imeti moč, da jo brezpogojno zaščiti. Gospodarstvo je treba urediti po načelih vestnega, varčnega, vzornega trgovstva, izdatke in dohodke prilagoditi resničnim potrebam ter neprestanemu razvoju vsega narodno-gospodarskega življenja. V zakonih morajo biti določene dolžnosti državljanov, pa tudi njih pravice. Dolžnosti kakor pravice morajo imeti svojega sodnika, čigar neodvisnost je ena prvih zahtev pravne države. Nihče izmed državljanov ne sme biti stavljen izven prava in njegovih pisanih zakonov. Državljan mora imeti zavest, da je polnopraven član družbe, ki v svoji celoti tvori državo ter da bo vsako kršenje njegovih državljanskih pravic zadelo na nepristransko obsodbo organov, ki jih v to svrhu postavlja država. Gorje državi, ki v njej državljanu vsled pogrešnega postopanja onih organov izgublja zavest

pravne sigurnosti. Taki državi so izpodkopani njeni temelji, ker je v njej dana možnost revolucije od spodaj, potem ko jo je bila omajala revolucija od zgoraj.

Hiteti smo torej morali, pravim, da si skoraj ustvarimo svojo pravno državo. Pa se nismo preveč pohiteli. Malodane dve leti je trajalo, preden smo prišli do svojih temeljnih državnih zakonov naše Vidovdanske ustave. Mnogo se je grešilo v tem interregnu. Mnogo činiteljev je bilo na delu, ki so zavlačevali veliko delo konsolidacije iz osebnih in strankarskih interesov in bili so vsi srečni, če so mogli uganjati svoje orgije s pomočjo nekega na njihovo kožo prikrojenega revolucionarnega prava. Zaman smo opozarjali na nepopravljive škode in nevarnosti ex-lex stanja. Ljudstvo je pričelo postajati zdvojeno in zbegano ter izginjalo je v njem zaupanje do najvišjega organizma našega naroda, do države. Kdor ima na vesti to usodepolno posledico, naj se skesano trka na prsi.

Dobili smo vidovdansko ustavo, temeljni naš zakon. Naj se mu očita karkoli, toda gotovo je, da daje zadostno jamstvo, da zgradimo na njem trdno stavbo pravne države. Neopusten greh je, da skušajo majati ob njenih temeljih, še preden smo ustavi dali možnost, da se izživi ter v praksi pokaže svoje vrline in odnose nedostatke. Še večji greh pa bi storil oni državnik, ki bi z morebitnim izgovorom nekšne višje sile kršil v osnovnem zakonu vsem državljanom garantirane najprvotnejše državljske pravice. Eni kakor drugi ne samo ovirajo našo konsolidacijo, ampak jo naravnost podirajo. In oni psevdodržavnik, ki bi imel žalostni pogum, da postavlja nasilja na mesto zakona, bo imel na vesti orijentacijo množice našega ljudstva na levo in ubijanje državljske zavesti v njem. Kajti ljudstvo bo nehoti nasilni režim istovelilo z državo samo ter njo pričelo smatrati za svojo neprijateljico in nasprotnico.

Ni pa tako nasilstvo takozvani zakon o zaščiti države, kakor se v demagoške svrhe tako rado piše in govori. Vsaka država, in zlasti še pravna država mora imeti tak zakon v zaščito svojega obstoja. Imajo ga vse najnaprednejše države in ne pogreša ga niti ruska sovjetska republika. Kako dosledno kruto ga izvršuje baš ta republika, ki komunisti v njej gledajo vzor državo, je dovolino znano.

Toda seveda vse pride na to, kako se izvaja tak zakon in kdo ga izvaja. Ni isto, ako ga izvaja državnik, ki ima pred očmi resnične koristi države, ali pa ako ga izvaja državnik, — partizan, ki zavestno ali podzavestno identifikuje svoj ali svoje stranke interes z namišljenim interesom države ter v zaščito teh interesov zlorablja zakon. Prav nič bi se ne bilo pomišljati, da se proti takemu »državniku« uporabi — zakon o zaščiti države.

Narodna radikalna stranka je ustvariteljica pravne države bivše kraljevine Srbije. Ona je dala srbskemu državljanu svobodo, ki pritičejo polnopravnemu državljanu vsake napredne in moderne pravne države. V prepričanju, da ostane Narodna radikalna stranka zvesta svojim sijajnim tradicijam, smemo od nje pričakovati, da se pod njenim pokroviteljstvom tudi kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev razvije v pravno državo, vredno zaupanja vseh svojih enakopravnih državljanov ter spoštovano kot tako v mednarodnem svetu. To je pa en razlog več, zakaj smo se pridružili Narodni radikalni stranki.

Širite radikalni tisk!

Na »Radikalni Glasnik«, ki prinaša službene vesti in objave vseh organizacij NRS v Sloveniji, morajo biti naročeni vsi naši člani.

Stavlja se vsem strankinim organizacijam v dolžnost, da skrbijo za širjenje našega lista.

V vseh kavarnah, čitalnicah, društvih, brivnicah in drugod naj zahtevajo naši člani »Radikalni Glasnik«.

S širjenjem našega tiska se širijo naše ideje ter se deluje za dobrobit naroda in države. V vsakem krajevem odboru naj se ustanovi propagandna sekcija, ki naj skrbi za širjenje našega tiska. Te sekcije naj bi nabirale tudi naročnino za »Radikalni Glasnik«.

Širite naš tisk, ki nudi vsakomu poleg službenih obvestil tudi zabavno čtivo.

Radikali!

Vsak član naj si šteje v svojo sveto dolžnost moralno in materijalno podpirati strankino organizacijo v dosegu njenih vzvišenih ciljev.

Agitirajte za našo stvar, širite med svojimi tovariši radikalno časopisje!

Vsak član bodi naročen na »Radikalni Glasnik«!

NRS za narodno gospodarstvo

(Iz programa NRS.)

Naša dežela je v prvi vrsti poljedelska in zato je treba posvečati posebno pozornost razvijanju in napredku podjedelstva in poljedelcev. Sedanja velika vojna je pokazala, kako je važno, ako ima država doma poljedelske pridelke in hrano za narod, in kako je potrebno za varnost in za moč države, da imamo svobodnega, premožnega in zavednega kmeta.

Treba je urediti in razviti poljedelski kredit pod najboljšimi pogoji in po ceni, kakor tudi pomagati kmetu zadrugarstvo v vseh njegovih oblikah.

I.

Dobro moramo varovati prirodna bogastva naše domovine in surovine za industrijo, predvsem in v prvem redu moramo razvijati one vrste industrije, za katere imamo zadosti surovin doma. Skrbno moramo gojiti vse, kar krepi gospodarsko samostojnost države, kolikor mogoče moramo odstraniti vse, kar bi slabilo njeno gospodarsko samostojnost in bi jo vodil v odvisnost od tujine.

Zaradi tega je treba skrbno gledati, da se vodi dobra trgovinska politika ter da se dobro organizira in razvija ne samo produkcija, ampak tudi trgovina, zlasti s kmetijskimi pridelki, da bi koristi od nadvišice produkcije ostala v domači zemlji in prinesla korist v prvi vrsti pridelovalcu in celemu narodu.

II.

Poleg poljedelstva in industrije smatra Narodna radikalna stranka, da je treba obratovati posebno pozornost tudi rokodelstvu — obrtniki; kajti, čeprav je moderna tehnika jako omajala polje rokodelstva, vendar obstoji veliko vrst obrtnih, kjer bo ročno delo tudi poleg moderne tehnike obdržalo svojo vrednost in moderna tehnika mu velikokrat celo pomaga, da se obdrži.

Tudi tukaj je treba gojiti in razvijati zadrugarstvo in skrbeti za cenjeni kredit, dalje je treba pomagati obrtnikom na deželi, ki se obenem pečajo s poljedelstvom. A tam, kjer bi se ročno delo ne moglo prilagoditi sodobni tehniki, treba je obrtnikom pomagati, da se izvrši prehod v drugo vrsto dela in da ne padejo v revščino in ne propadejo.

III.

S takim sodelovanjem se bo naša zemlja tudi finančno okrepila in dvignila, ter bo zamogla nositi bremena, ki so potrebna, da se država ohrani in napreduje ter razvija na gospodarskem in na prosvetnem polju.

Po kakšnih načelih je treba urediti narodne in državne finance, se zamore Narodna radikalna stranka po pravici sklicevati na svojo preteklost in na praktične uspehe, katere je v tem dosegla v kraljevini Srbiji, katero je našla leta 1903. na pragu bankrotstva in katero je v teku od ne čisto 10. let pripravila najprej za balkansko, potem pa še za prošlo veliko svetovno vojno, ki je prinesla našemu narodu svobodo in zedinjenje.

Zemljo je treba gospodarsko okrepiti in narediti sposobno, da zamore nositi finančna bremena, ta bremena je treba pravilno, pravično in razumno razdeliti po progresivnem načelu, varovati je treba gospodarsko silo naroda, gojiti in varovati narodni kredit, ki se naslanja na javnost, red in razumno varčnost, v državnih financah z ene strani, in na gospodarsko moč in sposobnost zemlje z druge strani — to so po našem mišljenju temeljna načela dobre gospodarske, trgovinske in finančne politike.

Narodna radikalna stranka smatra isto tako, da spada v dobro gospodarsko politiko tudi varstvo in skrb in razvoj narodne delovne moči, in da je za to potrebno posvečati posebno pozornost, ne samo da se dvigajo tehnične delovne sile, nego tudi žive fizične sile naroda z dobro in smotreno državno zdravstveno politiko, od katere je odvisna bodočnost in sposobnost naroda za kulturno tekmovalstvo.

Načela in osebe

V našem časopisu se pogosto razpravlja o osebah in načelih. Eni trdijo, da so glavno osebe in da so načela postranske važnosti. Drugi pa trdijo, da je treba v političnem življenju presojati stranke in politike samo po njihovih načelih in ne po njihovih voditeljih. Gotovo je, da se načela ne smejo zamenjati z osebami in ravno tako je gotovo, da republikanstvo ne bo izginilo z Radičevimi smrtjo.

Zgodovina dokazuje, da je vsak program mrtev, ako ga ne zastopajo ljudje, ki verujejo vanj in ki ga znajo tudi izvesti. Na svetu je bilo vedno dovolj politikov, ki so se posluževali programa le kot sredstva za doseg svojih ciljev in da so program kratkoma zatajili, kakor hitro so prišli v vladu. Zato zaveden volilec ne sme samo vprašati, kakšen je program katere stranke, temveč tudi, kakšni so ljudje, ki izvajajo program. Vsak človek ima določen pravec v svojem življenju, ki se more spremeniti samo tedaj, ako se zamenja z boljšim, popolnejšim in koristnejšim za svojo stranko in za narod. Ako pa zamenja politik svoj popolnejši program s slabšim, kakor so to storili mnogi »Jugoslovenci«, ki so se odrekli integralnemu državnemu in narodnemu edinstvu, pomeni to njegovo dekadenco.

Večkrat je treba mnogo bolj gledati na osebnosti nego na njihov program. To velja v prvi vrsti tam, kjer zavladava osebnost tako, da sama stranka ne pomeni nič brez svojega političnega voditelja. Tako je n. pr. v Radičevi stranki, ki se presoja po njenem voditelju in ne po njenem meglenem programu. Na osebe je treba gledati tudi tam, kjer je program tako nejasen, da je nerazumljiv brez komentarja njegovih ustvariteljev. Tak je Radičev program in taki so programi raznih naših avtonomistov in federalistov. Komu na svetu je znano, kaj hoče Radič s svojo mirotvorno republiko? Kaj je sploh to mirotvornost? In kaj zasledujejo avtonomisti in federalisti? Kakšna je pravzaprav razlika med njimi? Zato je n. pr. radičevščina obsojena, da umre z Radičem, ker radičevščina ni načelo, ampak Radičeva osebna mnenja.

Osebe in načela je treba razlikovati in deliti, toda nemogoče je deliti med politikom in njegovim osebnim mnenjem. Zato ni glavno samo program kake stranke, temveč tudi politiki, ki izvajajo ta program. Kdor pozna zgodovino, program in osebnosti NRS, pozna tudi vzrok njene moči v prošlosti in sedanjosti.

Podpirajte naš tisk!

Apeliramo na vse naše trgovce in industrijce, da objavljajo vse svoje inserate v »Radikalnem Glasniku«, ki je edino naše glasilo v Sloveniji.

S pomočjo obširne in velike organizacije naše stranke se bere »Radikalni Glasnik« v vseh krajih naše kraljevine in radi tega imajo inserati v našem listu prednost pred vsemi drugimi slovenskimi listi.

Razen tega je v interesu trgovskih in industrijskih podjetij, da se z inseriranjem v našem listu podpira naš tisk, kar je največja dolžnost vsakega našega člana.

Radičeva politična smrt

Glasilo češkoslovaške agrarne stranke »Venkov« je priobčilo sledečo objektivno sodbo o Radiču:

»Ko je dobil Radič pred kratkim migljaj, naj do gotovega roka zapusti Dunaj in Avstrijo, katero je hotel narediti za nekaj iredentistični centum predvsem proti svoji domovini, kraljevini SHS in proti češkoslovaški republiki je bilo težko si misliti, kam se preseli ta nemirni in naivni zapeljivec hrvatskih kmetov s svojimi nemogočimi idejami in tezami. Njegovo miselnost in politično žonglerstvo se je vedno bolj izpreverčalo v neke vrste politično zmešanost in Radič je kakor Don Quijote neprestano iskal novih bojov, da bi zadovoljil z njimi svojo Dulcinejo — svojo megalomanijo in slavoohlepnost.

Doma že ni bil več mogoč. Tudi vezi, s katerimi je bil spojen z domačim vodstvom hrvatske seljačke republikanske stranke, so se od dne do dne bolj sumljivo rahlile in tekom zadnje jugoslovenske parlamentarne in vladne krize je bilo že jasno vidno, da se cilji in nameni domačega voditelja Radičeve stranke dr. Mačka že ujemajo z blaznimi načrti Radičevimi. O metodah niti ne govorimo. Ker se je v Londonu in na Dunaju tako diskreditiral, se v evropsko tujino ni mogel napotiti. Nobena država bi ne trpela, da bi na njenih tleh ustanavljal zarotne, iredentistične zveze »zatiranih srednjeevropskih narodnosti«. Preostalo mu je samo: vreči se v naročje Moskvi.

Imel je upanje, da bo tam kot sejalac nesloge, podpiratelj nereda vladno sprejel. Ali to njegovo zatočišče pomenja njegovo definitivno politično smrt doma, nujni razkol s stranko, s hrvatskim narodom, katerega je skozi pet let svobode omamljal s svojimi govori.

Radič je mogoče za to vedel, mogoče se je tega tudi zavedal, ali v Moskvo je vseeno šel, ker že ni bilo drugega izhoda.

In tako smo sedaj priče paradoksnega pojava: reprezentant zemljanske narodne stranke, označevalec »človečanske mirotvorne republike« se klanja predstavnikom komunističnega terorja in poje hvalo njihovim uredbam njihovi svobodi! Ne more seveda drugače, ker bi v nasprotnem slučaju v Moskvi niti en dan ne mogel ostati.

Je to uničujoč, ali nujen konec političnega fanatizma, ki ni hotel nikdar računati z resničnostjo, kateri se ni nikdar oziral na druge, temveč se smatral za os sveta.

Bilo bi malo previdno, če bi današnji vladni režim v Jugoslaviji uveljavil proti seljaški republikanski stranki kot kaznen za Radičev korak, zakon za zaščito države in jo kot komunistično-filsko organizacijo razpustil. Je, mislimo, čisto jasno, da za ta zadnji Radičev ekscres niso odgovorni hrvatski kmetje in da se zanj ne postavi niti njegova stara kohorta hrvatska buržuazija in inteligenca. Da bi Radič to, kar govori in dela v Moskvi, vršil z odobrenjem in vednostjo stranke, moramo smatrati za izključeno in je edino pravičen izhod iz situacije, mirno počakati na izjavo stranke. Ako v tej smeri ne pride k prenatrženosti od vladne in k blaznim dejanjem posameznikov od druge strani, bi mogli Radičevu potovanje v Moskvo celo pozdraviti kot oznanilo zboljšanja jugoslovanskih razmer, ker je zblaznel Radič umrl, izdihnuvši s prvimi besedami, s katerimi je zapel obvezno slavo Moskvi.

Mož, ki se klanja promotiranim tlačiteljem kmetijskega ljudstva, ne bo mogel več sanjati o tem, da bo vodil hrvatske seljake. Ako so bili do danes oslepljeni od njegovih praznih gesel, spregledajo gotovo po tej njegovi avanturi in pojedejo svojo pot. Radičeva bo zasluga, da je zbudil v hrvatskih kmetih njih pravo čustvo, zavest, da so zemljedelci, in da je prispeval k njihovem povratku iz začaranega kroga njihovih sofizmov na pot, edino možno za kmeta, — k agrarizmu.

Jugoslovenski vladi se ponuja sedaj morda edina priložnost, da zbrši z Radičeve stranke ono protidržavno prevlado, ki jo je Radič tako podčrtaval, in da jo pridobi, oziroma njeno zemljedelsko večino, za jugoslovensko državno idejo. Seveda je treba, da se vlada poprime rešitve tega vprašanja v resnici s pogledom na vsedržavni in ne samo na interes vladajoče stranke.

Nobena stranka nima toliko kmečkih poslancev kot Narodna radikalna stranka in samo preko nje se morejo združiti žuljave roke srbskega, hrvatskega in slovenskega kmeta.

Vsem okrožnim odborom NRS

Dragi prijatelji!

Velika borba, ki jo je pričela Narodna radikalna stranka v obrambo narodnih pridobitev, doseženih v zadnjih velikih vojnah, a v prvi vrsti v obrambo državnega in narodnega edinstva — ji nalaga dolžnost, da dočaka to borbo in da v njej vztraja popolnoma organizirana in zbrana. Zato Vas prosim, da n a j d a l j e d o 1. julija t. l. pristopite v svojem volilnem okrožju k reorganizaciji stranke (krajevnih, srezkih in okrožnih odborov), kolikor ta reorganizacija že ni izvedena v smislu naredbe glavnega odbora od 26. maja 1923, objavljene v strankinem organu »Samouprava«.

Da se prepreči vsak nesporazum, se Vam sporoča, da se imajo srezki odbori konstituirati na teritoriju upravnih srezov, okrožni odbori pa na teritoriju volilnih okrožnih edinic.

Končno se Vam sporoča, da je s sklepom glavnega odbora od 31. minulega me-

seca ustanovljen iz vršni odbor glavnega odbora Narodne radikalne stranke, ki pod predsedstvom g. Lj. Jovanovića, predsednika narodne skupščine, uraduje dnevno v prostorih radikalnega poslanskega kluba v narodni skupščini in vodi vse strankarske posle glede reorganizacije naše stranke in mobiliziranja njenih sil za eventualne bodoče volitve. Ta odbor tvori poleg g. Jovanovića še gg. dr. Velizar S. Janković in dr. Lazar Marković, ministra na razpoloženju; dr. Dušan Gršin, dr. Momčilo Ivković in Boža Maksimović, narodni poslanci.

Polagajoč Vam na srce vse sklepe glavnega odbora Narodne radikalne stranke, sprejete na seji od 31. m. m., Vas prosim, da obvestite po končanem poslu glavni odbor o izvedeni organizaciji v gori navedenem roku in eventualno o številčni moči naših prijateljev v Vašem okrožju in da sprejmete moje prijateljske pozdrave.

Beograd, 1. junija 1924.

Nikola P. Pašić.

Pokret Narodne radikalne stranke

Reorganizacija mestnega odbora NRS v Ljubljani.

V ponedeljek, 16. t. m. se je vršila v strankinih prostorih seja mestnega odbora. Na tej seji se je vsled reorganizacije pododborov izvršila tudi reorganizacija mestnega odbora.

V odbor so bili izvoljeni enoglasno: predsednik: dr. Vladimir Ravnihar; podpredsednik: dr. Miroslav Lukan; tajnik: Ljubo D. Jurković; blagajnik: Josip Šoštarčič; delegat: dr. Josip Ažman.

— Pododbor NRS v Sp. Šiški javlja svojim pristašam, da posluje pododborovo tajništvo vsak petek od 6 do 7 in pol ure v gost. pri Valjavcu, kjer je vlagati vse prošnje, intervencije itd. — Tajništvo NRS, pododbor Šiške.

Našim članom.

Kdor ima kakšno pritožbo itd. v javnem interesu, naj jo blagovoli sporočiti uredništvu »Radikalnega Glasnika«, Ljubljana, Wolfova ulica 1-1. Uredništvo bo vse tozadevne dopise, kolikor niso za priobčitev, izročilo na merodajnem mestu v nadaljne poslovanje.

Odgovori uredništva.

G. I. K.: Sporočite vsak slučaj terorja s kakršnekoli strani strankinemu tajništvu. — Žel. upok.: Prav imate! — Delavec v M.: Priglasite svoj vstop v pristojno krajevno organizacijo NRS. — Učitelj G-1: Vaše zadevo smo izročili tajništvu naše stranke. — Železničar: Javite nam svoj natančen naslov in natančno ime gospoda, ki uganja opisane stvari.

Zapiski.

Da ne bo razočaranja!

»Slovenski Narod« se je čutil poklicanega nasvetovati slovenskim radikalom združitve z demokratičnimi organizacijami. V ta namen je priobčil uvodnik lepih besed. In ker lepa beseda lepo mesto najde, mu za danes svetujemo naj si osveži spomin in naj si ogleda svoj članek od 5. oktobra lanskega leta...

Da pa ne bo preveč razočaran, mu povem danes še tole:

Slovenski narodni radikalcji stremimo za koncentracijo vseh narodnih (ne samo »naprednih sil«), a ta koncentracija se ne bo dala drugače doseči, kakor na narodnradikalnem programu.

Razumljiva jeza.

Izvestni politiki v Sloveniji so od nekdanj silno hudi na radikale! Ta njihova jeza je za nas popolnoma razumljiva. Preti jim nevarnost, da popolnoma utonejo, kakor so že utonili narodni socialisti...

Ti gospodje v Beogradu koketirajo z radikalcji, ker bi z njihovo pomočjo v Sloveniji radi prišli na površje. V Sloveniji pa menda iz takčnih ozirav zabavljajo na radikale. Zato so zelo vznemirjeni, da se radikalna stranka lepo razvija v Sloveniji...

Vse to in še marsikaj drugega je za nas popolnoma razumljivo. Ako gospodje tega ne verjamejo prostovoljno, se zna zgoditi, da bodo morali verjeti — neprostovoljno...

Iz notranje politike.

: Notranjepolitična situacija se razjasnjuje v dobro državne ideje. Radličevo potovanje v Moskvo je nekaj mejnik v politiki opozicijskih strank. Te dni odputuje min. predsednik Pašić na Bled, da poroča Nj. Vel. kralju o položaju.

: Volitve. V merodajnih krogih računajo na dejstvo skorajšnjih volitev v narodno skupščino.

: Občinske volitve v Sloveniji so se pričele zadnjo nedeljo. Dosedanji rezultati ne kažejo nobene bistvene spremembe. Po končanih volitvah bomo govorili obširneje.

: Konec opozicijskega bloka. Glavno glasilo hrvatskih klerikalcev »Narodna politika« piše, da opozicijskega bloka v širšem pomenu besede ni več. Za najnovejšo kerake ne morejo prevzeti odgovornosti ne Davidović, ne Korošec in ne Spaho. Njihove obveze napram Radici so prenehale v trenutku, ko jim je Radić pokazal hrbet in ko je razglasil, da je bila navzočnost njegovih poslancev v narodni skupščini le taktika. Voditelji takozvanega opozicijskega bloka so bili tako zaverovani v Radića, da bo minulo še precej časa, predno bodo prišli do spoznanja.

Mar borsko narodno gledališče

V soboto se je vršila v mariborskem Narodnem gledališču že dolgo pričakovana premijera Bizetove opere »Carmen«. Glasbeno je delo nastudiral ravnatelj opere g. Mitrović, režiral g. Bachmann, scenično pa g. prof. Cotič. Premijera »Carmen« je predstavljala obenem tudi prvi jubilej Mitrovićevega delovanja v Mariboru. Gosp. Andro Mitrović in njegova soproga Ančica sta prišla v Maribor na gostovanje najprej s svojim varaždinskim ansambлом v sezoni 1921-22., v prihodnji sezoni pa sta postala naša stalna člana g. Andro kot ravnatelj opere in dirigent, ga. Ančica pa kot operna solistka. V Mariboru ju ni čakalo lahko delo. Opera se poprej ni gojila, doživeli smo sicer par skromnih poizkusov, toda to je bilo tudi vse. Glasbeno stran je izpolnjevala samo opereta. G. Mitrović se ni strašil razmer in naporov, pričel je delovati vsvarjati takorekoč iz nič in kljub vsej gnutni mizeriji gledališča storil mnogo, zelo mnogo. Pod njegovim vodstvom in taktirko so šle preko odra opere »Faust«, »Traviata«, »Cavalleria rusticana«, »Urh grof celjski«, »Zlatorog«, »Bohème«, »Janko in Metka«, »Prodana nevesta«, »Carostelec« in sedaj »Carmen«. Razen tega je nastudiral tudi še štiri operete: »Skrjančkov raj«, »Pri treh mladenkah«, »Umetniška kri« in »Čardaška knežinja«.

Deset oper v dveh sezonah! To je za Maribor mnogo, posebno če pomislimo na skrajno malo število solistov in solistkin, na težkoče z zborom, ki ni poklečen in na orkester, ki je deloma vojaški, deloma pa civilen in tudi nestalen. Morda vsa ta dela niso uspela tako, kakor bi si želeli in kakor bi hotel sam g. ravnatelj, toda krivda ne zadeva njega, ki je storil vse, nego je

bil dolžan. S samo štirimi res dobrimi in boljšimi solisti in potem s skoro samimi začetniki, ki jim mora komaj biti osnovni učitelj, bi si gotovo nihče ne upal storiti tega, kar je storil in bi najbrže tudi ne mogel doseči takih uspehov. In pri vsem tem delu je bil še sam. Naj se razvije mariborsko gledališče v bodočnosti že kakorkoli, v analih njegove zgodovine bo veljal g. Mitrović vedno za ustanovitelja mariborske opere in njegovo ime bo poleg Nučičevega in Bratinovega vzdano v temelje naše mariborske Talije.

Istočasno ko slavi g. Mitrović svoj skromni jubilej kot ravnatelj in dirigent, slavi njegova soproga ga. Ančica tudi svoj prvi jubilej kot prva operna solistka. Prišla je v Maribor istočasno kakor njen soprog in nastopila v vseh desetih navedenih operah in tudi v operetah. Igralsko neprekosljiva moč, polna občutja in temperamenta, je tudi pevsko na višini, ki prekaša vso okolico. Postala je ljubljanka publike in če bi naša opera izgubila njo, bi izgubila zelo mnogo. Da se vsa gledališka javnost zaveda, kaj pomenita za mariborsko gledališče ta dva resnična umetnika, je pokazala že nešteto krat, posebno pa še v soboto, pri jubilejni premijeri desete opere. Po prvem aktu se je morala dvigniti zavesa in pred odprto sceno sta oba, g. Andro in ga. Ančica prešla cel kup cvetja, šopkov in vencev. In vedno, po vsakem dejanju so se ovacije ponavljale.

Zasedba v mariborskem gledališču je sledeča: Carmen ga. Mitrovićeva, don Jose g. Skrivanić, Escamillo g. Govorov, Juniga g. Staglar, Morales g. Urvalek, Micaela gđe. Vladimirova, Frasquita gđe. Lubejeva, Mercedes gđe. Kogejeva, Dancairo g. Skrbinašek, Remendado g. Urvalek, Lilas Pastia g. Kokoč. Ga. Mitrovićeva je bila igralsko Carmen kakršne že nisem videl in si je bolj pristne niti ni mogoče zamisliti. Cigansko narav, sprejemljivo kakor špansko vreme, ko pride

nevihta ko sije najlepše solnce, zvitost, čustvenost, pravi eksotični temperament, vse je podajala s tako življensko pristnostjo in samoumevnostjo, da nismo niti trenutke podvomili v njeno obvladujočo moč. Prednjačila je pa tudi pevsko. Njen sorazmerni glas je gibek, poln barvit.

G. Skrivanić je igralsko ni dosegal čeprav se je proti koncu dobro vživljal in dosegel višek ravno v zadnji sceni, v nastopu pred areno. Pevsko je bil na starf znani črti. G. Govorov je bil kot torcador simpatičen, vendar pevsko boljši nego igralsko. Razvija se glasovno ugodno, težave pa mu delata tehnika dihanja in slovesčica, katere se menda ne bo nikdar pravilno naučil. G. Staglar je bil kot oficir igralsko malo ležeren, brez potrebne gibčnosti in elegancije, pevsko pa dober. Njegov močan bas se da s sistematičnim šolanjem vzgojiti prvovrstno. G. Urvalek je obe svoji vlogi rešil dobro. Zelo je ugajala gđe. Vladimirova, posebno pevsko, pa tudi igralsko. Zaostajala. Ljubki sta bili gđe. Lubejeva in Kogejeva, posebno prva. G. Skrbinašek je dobro izpolnjeval svoje mesto, čeprav kot pevec nima bodočnosti, se pa tudi sam menda ne misli posvetiti petju, ampak drami. Originalen in dobro pogojen je bil židovski krečmar Lilas Pastia g. Kokoča tako v maski kakor tudi v gestah in mimiki.

Skupni nastopi so bili v celotoma dobri. Zivljenje zbora in štatistov dokaj živahno. Je trinitam malo pretrdo. Nastop dečkov je bil dober, če pomislimo, da je bil ta »zbor« kar ad hoc sestavljen. Orkester dober. Čutila se je vedno in povsod močna dirigentova roka. G. Bachmann zasluži kot režiser popolno priznanje. Razpoloženje med publiko dobro, prostori skoro polni. Piva repriza v nedeljo zvečer je bila v nekaterih ozirih še boljša kakor premijera »Carmen« je zadnja in zaključna noviteta letošnje sezone.

Stara in nova Francija

Izid francoskih volitev pomeni brezdvomno preokret v zgodovinskem boju obeh francoskih zbornic.

V tem boju mora priči do odločitve že zato, ker bo nova francoska politika tako na znotraj kakor na zunanje močno socialistična. Kakor znano, ni v senatu nobenega socialista, tako da je sodelovanje že naprej oteženo. V času, ko so bili socialisti v istem položaju, kakor danes, je prišel izza kulis predlog, naj se omejijo pravice senata. Nasprotstva so bila tedaj malenkostna v razmerju do »reform«, ki naj bi se izvedle. Ako se pomisli, da je sedaj senata približno ista, kakor je bila pred vojno, in ako se primerja z novim parlamentom, je očitno, da tako ne bo šlo.

Vsi so prepričani, da bodo Herriotove načelne reforme naletele v senatu na odpor. Najvažnejše programatične točke nove politike so: gospodarski in politični sporazum z Nemčijo, internacionalizacija reparacijskega vprašanja, razširjenje pravic Društva narodov, vojaška reforma in uvedba milice, splošno amnestija, spremembe davčnega sistema in delna premoženjska oddaja.

Z ozirom na te politične tendence so še nedavno primerjali francoski položaj z angleškim. Toda med obema je temeljita razlika: Macdonald vlada z absolutno in relativno manjšino in je zato prisiljen, odstavi ti dnevnega reda načelne reforme, ki tvorijo glasni del delavskega programa. V Franciji pa imata Herriot in Blum absolutno večino v parlamentu in se dobro zavedata, da imata za seboj mase. Radikalna in socialistična večina v parlamentu je odločena, da ne bo imela nobenih obzirov na »stare gospode v senatu«. Prepričana je, da more senat vse izgubiti in ničesar pridobiti. Apel na narod bi imel približno isti uspeh, kakor ga je imel Millerandov uspeh. Mase se ne zanimajo za ustavno-tehnična in juridična vprašanja. Ljudstvo hoče hitro in pozitivno delo in kdor ovira delo, je v nevarnosti, da izgubi tla pod nogami. Zato je za obstrukcijske politike sedaj nevaren trenutek. Eno je gotovo: radikalna in socialistična večina v zbornici ne bo dopustila, da bi kdo sabotiral veliko zmago.

Nova vlada.

Nova francoska vlada je sestavljena takole: predsedstvo in zunanje zadeve: Herriot; pravosodje: Rene Renaud; notranje zadeve: C. Chautemps; klonije: Balladieres; finance: Clementel; javna dela: Paytral; zdravstvo: Godart; poljedelstvo: Gueuille; prosveta: Fr. Albert; trgovina: Reinald; osvobodni kralji: Dalbies; mornarica: Doumesuille.

Predsednik Doumergue.

Po Millerandovi ostavki je izvolil 13. t. m. kongres v Versailles predsednika senata Doumerguea pri prvi volitvi za predsednika republike. Pri predsedniških volitvah je bil izvoljen s 515 glasovi.

Novi predsednik Gaston Doumergue je bil rojen l. 1863. Po poklicu je odvetnik, po političnem prepričanju je radikalec. V prejšnjih vladah je bil ponovno minister. Doumergue je dvanaesti predsednik francoske republike.

Pariško časopisje in nova francoska politika.

Kakor znano, obstoje najvažnejši francoski politični dnevniki »Temps« iz treh popolnoma različnih delov, ki so v tiskovno-tehničnem oziru brez vsake notranje zveze eden poleg drugega: Uvodnik o zunanji politiki, ki ga napiše Herbet; dve razpravi o notranji politiki na prvi strani, izpopolnjeni z borznimi poročili in končno pisna množica dopisnikov.

Kar se tiče uvodnika, je treba omeniti, da je »Temps« že dolgo na strani radikalne levice. Herbet pobja že več mesecev ozkosrčno politiko izolacije in zahteva internacionalizacijo velikih vprašanj: reparacij in varnosti. Diametralno nasprotno stališče zavzema notranjopolitični del: Herriot ni imel nobenega ostrejšega in perfidnejšega nasprotnika in »bloc national« nobenega aslužnejšega služabnika! Na tem se niti danes ni mnogo spremenilo. Glede zunanje politične dopisov se zdi, da je zmagal Herbet: Nemcem sovažni de Guilleville je po volitvah utihnil. Tudi napol objektivnega Algazya je zamenjal novinar, ki je kot prvi Francoz poročal konservativnem dnevniku iz Berlina: »Nismo imeli prav, ko smo podcenjevali demokratične sile v Nemčiji, ki morajo rešiti Evropo. Zlasti v obrežovanem centru je večina mož, ki pošteno iščejo sporazum. Demokratična misel v Nemčiji bo končno zmagala, ako je ne bodo ovirali zunanjopolitični in-

cidenti.« — »Tempsovi« bralci so vsi inteligentni ter so brezdvomno razumeli opomin.

Veliki jutranji dnevniki tvorijo, kakor znano konsorcij, ki obsega dnevnike: »Matin«, »Petit Parisien«, »Petit Journal«, »Echo de Paris« in »Journal«. Ti dnevniki so zgolj trgovska podjetja s posebnimi tradicijami, s posebno tehniko in filzonomijo. Politične razlike so odvisne od vsakokratnih glavnih ravnateljev. Tudi se spremenijo, kakor hitro se zdi, da to zahteva večina bralcev. Izjema je le »Echo de Paris«, ki ima ozke zveze s pariškim kardinalom-nadškofom in je zato hud nasprotnik kulturnobornih radikalov. Dušo »Matina« tvorita dve naravi: strogo konservativni ravnatelj Bunau-Varilla in soravnatelj Henry de Jouvenel. Zadnji je bil sicer naučni minister v drugem Poincaréjevem kabinetu, toda pri glasovanju o Millerandovi usodi je kot senator takoj prestopil zopet k republikanski levici.

HERRIOT.

Pravi list za množice »Journal« je takoj po volitvah brez posebnih ovinkov »obrnil« zastavo po vetru. Njegov trgovsko navdahnjeni ravnatelj Letellier je takoj razumel važnost razuma pred srcem.

Kurz se je obrnil na levo, množice so site večnih prepričkov, hočejo cenejši kruh in jim ni dosti mar za politično prestiža.

»Petit Parisien« je med velikimi jutranjimi dnevniki edini, ki stoji na meji zgolj informacijskega časopisa. Znano je, da vpliva na ta dnevnik »francoski Stinnes«, Lauchear.

»Petit Parisien« zasleduje z isto dobrohotno nevtiraliteto Herriotovo delo, kakor je zasledoval Poincaréjevo.

Kljub vsemu temu je neizogibna revolucija v pariškem časopisju: veliko boulevardarsko časopisje je izgubilo prvikrat po 25 letih svoj očiščeni značaj. Zmaga levice je pripomogla k velikanskemu razvoju časopisja, ki je pred štirimi leti komaj eksistiralo. »Oeuvre« in »Ere Nouvelle« bosta naenkrat postala svetovne dnevnika, »Paris-Soir«, ki so ga dosedaj tuji poznali komaj po imenu, je pričel že zavzemati važnost »Tempsa«.

Naglemu porastu radikalnega časopisja odgovarja naravno veliko nazadovanje reakcionarnega in nacionalističnega. Socialistično časopisje kljub veliki zmagi ne more napredovati (edini socialistični organ »Populaire« je moral celo prenehati z dnevnim izhajanjem). Action Française glasilo pri volitvah neizvodljivega rojalista Leona Dandeta izhaja kljub temu, da ga vzame v roke le redko kdo, ki se hoče razveseliti na neverjetnem repertoarju Daudetovih psov. Ker je izgubil iz zbornice Andre Tardieu, je prenehal izhajati njegov list, ki je bil obenem organ clemencizma »Echo Nationala«.

»Homme Libre« je izgubil z Millerandovim padcem svojo zadnjo oporo, »Radical« in »Rapport« vegetirata samo še po imenu. Nacionalistični »Intransigeant« bo naibže kljub radikalno-socialistični konkurenci »Paris-Soir« še nadalje izhajal tudi v večerini izdaji. Seveda bodo kupovali ta list predvsem radi njegovih izvrstnih sportskih in literarnih informacij, kakor n. pr. policijski dnevnik »Liberte« in revolversko »Presse«. V splošnem se more reči, da se pariško časopisje pomlaja: dogodek evropske važnosti, ki ga wo treba zasledovati.

Problem naraščanja prebivalstva Francije

Narod raste vsled dveh faktorjev: če raste število porodov, če se manjša umrljivost. Narodi, pri katerih je število porodov zelo nizko, kot na primer pri Francozih, skušajo na različne načine zmanjšati umrljivost, a ne samo pri starih ljudeh, temveč pri ljudeh vseh starosti, predvsem pa pri novorojenčkih.

Tu velja boj pred vsem nalezljivim boleznim, ki pri nastalih epidemijah kar kosijo. Francoska statistika je pokazala, da je umrljivost vsled nalezljivih bolezni zelo padla v Franciji v teku zadnjih 35 let. Sredstva, ki zabranjujejo infekcijo in razširjevanje teh bolezni, rešijo na leto povprečno 90.000 osebam življenje. Če bi se francoska sanitarna organizacija izboljšala in bi bila tako urejena kot na primer v Švici, v Nizozemski ali pa v skandinavskih državah, bi se dalo v Franciji na leto rešiti 180.000 človeških življenj in prištediti tako letno 8 milijard frankov.

Za to bi pa seveda bilo treba, da ostane francosko prebivalstvo na višini 40 milijonov duš. Toda od l. 1806 sem, to se pravi od takrat, ko so se začela ljudska štetja, je francosko prebivalstvo redno padalo.

Vojna je stala Francijo poldrugi milijon mrtvecev in poldrugi milijon izpada porodov, torej 3 milijone duš!

L. 1920 so se sicer porodi hipno pomnožili, toda nato so spet začeli padati. Kaj se bo zgodilo s tem narodom v enem stoletju, če bo šlo tako vedno naprej?

Vsi javni in zasebni faktorji so na delu, da se ta nevarni položaj spremeni. Glavni argument za povzdigo števila porodov je oni, ki ga prav posebno naglašajo eden najnamenitejših francoskih zdravnikov, g. profesor Richet: materinstvo pomaga k zdravju! Če ta doktor vidi kako mater, ki je imela mnogo otrok, pravi: »Nj imela radi tega mnogo otrok, ker je zdrava, temveč zdrava je, ker je imela mnogo otrok.«

Dokazano je, da so ženske, ki so imele 12, 15 ali celo 18 otrok, izredno zdrave, njih obraz je nenavadno mlad. Mnenje ljudstva, da je veliko število otrok vzrok bolezni za družinsko mater, je čisto napačno. Ravno nasprotno je, umetno omejevanje števila potomcev je za žensko škodljivo.

Tudi pri nas bi bilo treba povedati vsem slojem, da je materinstvo najboljšo sredstvo zoper bolezen in najlepši kras ženske, ki ji podaljša mladost, milino in lepoto.

Najlepši dijamanti, najdragocenejši biseri niso nič vredni v primeri s srčkanimi glavami naših malčkov in njih ljubkemu blebetanju in smenjanju, ki napolnjuje z veseljem in srečo vso hišo.

To stališče slavnega profesorja naj bi razložili tudi v višjih razredih naših ženskih šol.

Francija preživlja s svojo krizo zmanjševanja porodov eno najstrašnejših dob svoje zgodovine, toda tako velik narod neče poginiti in ne bo poginil. V teku stoletja je že doživljala težke čase, toda vedno se je še dvignila. Srečno je prebolela stoletno vojno, razne sovražne vpade, vojno leta 1870 in 1914. Premagala bo tudi raznarodovalno krizo, ker ima resno voljo k temu in je že začela pobijati krizo z vsemi sredstvi, ki so na razpolago.

Br.

Fašistovska zlodejstva v Italiji

Socialistični poslanec Matteotti, eden najmožnejših italijanskih socialistov, je v torek 10. t. m. neznanu in skrivnostno izginil. Kmalu se je razširila govorica, da so ga odpeljali in umorili fašisti. Ta govorica se je uresničila. Slučaj je silno vznemiril merodajne fašistovske kroge, zlasti poglavarja in ministrskega predsednika Mussolinija, ki je nemudoma ukazal, da mora policijska oblast izslediti zločinca. V parlamentu so bili radi tega umora, kakoršnega ne pozna do sedaj zgodovina, burni in viharni prizori.

Fašistom nenaklonjeno časopisje je kmalu poročalo, da so našli poslančeve truplo daleč od Rima vse razmesarjeno. Listi so poročali tudi podrobnosti o načinu umora. Vsa italijanska poštna javnost je do skrajnosti razburjena. Toda hitro je pričelo fašistovsko časopisje zanikati vest, da so našli poslančeve truplo. Očitno hočejo fašisti širnemu svetu prikriti način umora, ki je bil naravnost živinski.

Policija je aretirala več osumljencev, ki so sami »ugledni« fašisti in ki so bili v ozkih zvezah z Mussolinijem, oziroma z njegovimi najožjimi krogi.

Ta umor je brezdvomno prvi signal novih političnih bojov v Italiji, ki bodo izbruhnili kljub Mussolinijevim izjavam, da hoče zatreti s silo vsak poskus kakršnegakoli izkoriščanja tega umora proti sedanjemu fašistovskemu režimu.

Državni invalidski kongres v Ljubljani

V dneh od 15. do 17. junija se je vršil IV. državni invalidski kongres v Ljubljani. Kongresa se je udeležilo okrog 150 delegatov iz vseh krajev države. Slavnostne otvoritve so se udeležili tudi zastopniki vojaških in civilnih oblasti. Vselej pomanjkanja prostora ne moremo poročati o poteku kongresa, priobčujemo pa z ozirom na veliko važnost njegove rešitve invalidskega vprašanja resolucije kongresa, ki jih je predložila posebna deputacija Nj. Vel. kralju na Bledu. Resolucije se glasijo:

1. Sa bolom u duši konstatuje krajnu nehat svlju kraljevskih vlada od oslobodjenja do danas na rešenju invalidskih pitanja, optužujući jih pred narodom i javnošću, kao vinovnike prerane smrti desetine hiljade svojih najboljih i najzaslužnijih sinova toga istog naroda kao i dovodenje do proslječnog štapa još toliko isti broj živih.

2. Konstatuje nepoštovanje nevodjenje dovoljnog računa i dužnih obzira prema kraljevskim željama od strane odgovornih vlada u godinama 1922, 1923 i 1924. Zahvaljujući Nj. Vel. kralju na toplom zauzimanju oko zbrinjavanja svojih osakaćenih i nesrećenih ratnih drugova konstatuje. Njegovu osamljenost u tom pogledu ali osamljenost koja nas još više priključuje uz Njega te na nas može računati u svakom momentu.

3. Osuđuje sistematsko istrebljivanje invalida od strane kraljevske vlade i nameru, da ih onesposobi u zakonskoj odbrani njihovih svetih prava, i to: a) oduzimanjem povlastica u vožnji; b) nasilnom i bezpravnom redukcijom invalida; c) nepriznavanjem putem novog invalidskog projekta zakona invalidskih organizacija.

4. Protestuje protiv nasilne redukcije invalida sa uništenjem već donešenih sudskih presuda o invalidnosti i namernim izključenjem predstavnika invalidskih organizacija u komisijama za pregled invalida. Odlučno zahteva obnovu spora reduciranih invalida, a svojim nesretnim reduciranim drugovima šalje drugarski pozdrav.

5. Konstatuje neverovatnu indolentnost i oskudicu ljubavi današnjeg parlamenta — objašnjava je samo malenim brojem pravih ratnika u njem — prema ratnim žrtvama. Od takvog parlamenta ne očekuje bolju sudbinu te mu i nikakve želje ne dostavlja.

6. Desolidariše se sa radom na novom zakonskom projektu, ne prima nikakvu odgovornost za njega i odlučno zahteva zajednički izradjen projekt između svojih predstavnika i predstavnika kraljevske vlade g. dr. Žerjave i ministarstva socijalne politike u Ljubljani.

7. Zahteva od kraljevske vlade da izpuni pismene obaveze gg. ministra finansija dr. Kumanačija in socijalne politike dr. Žerjave u ime vlade, naročito u podizanju invalidskog doma za smeštaj iznemoglih invalida, i rače je prosjaštvo u izgledu u najširim razmerama na sramotu vlade, parlamenta i naroda.

8. Zahteva stalni invalidski zakon što pre racionalno obradjen u sporazumu sa predstavnicima centralne organizacije u Beogradu.

9. Zahteva pravilno regulisanje sadanjega neuzdržljivog položaja ratne situacije i porodica palih ratnika i ratnih invalida najbolji izdanci naše rase, a da ona nehatom merodavnih umiru od gladi na štetu budućnosti zemlje i nacije.

10. Zahteva osiguranje položaja činovnika i službenih iz invalidskih redova i povračaj već reduciranih bez njihove krivice.

11. Traži da se svi oni činovnici, koji su zbog invalidnosti prinuđeni da traže penziju, penzionišu po novom zakonu u smislu čl. 137 poslednje stav.

12. Traži da se svi oni aktivni oficiri, koji su se borili za našu otačinu kao su kao invalidi penzionisani a invalidske specijalne komisije su ih reducirale, vrate u aktivnu službu sa činom i rangom, koji bi imali, da nisu bili invalidi, pa ako su za službu sposobni, da u njoj ostanu, ako ne da se stave u penziju po novom zakonu o ustroju vojske i mornarice.

13. Da se invalidima poviši od 5 na 10% procenat od male prodaje duvana, a da se neinvalidima smanji na 3%.

14. Da se svi invalidi oslobode plaćanja invalidskih poreza

15. Osuđuje partijsku izključivost koja je dovela do današnje političke nestrpljivosti jer ona ruši temelje ove zemlje za koje su invalidi podneli najviše žrtava, i poziva današnje partije na slogu i rad u interesu otačbine, interes koji moraju ugošiti lične i partijske.

16. Moht Nj. Vel. kralja Aleksandra za njegovu visoku zaštitu i dalje nesrećenim ratnim

drugovima, jer više nemaju na koga da se oslone.

17. Obrača se narodu kraljevine SHS i moli ga moralnu pomoć za svoju svetu stvar i podporu jer smo dostojni Njegove podpore i pomoći, pošto smo Mu doneli slobodu žrtvujući sebe.

18. Pozdravlja novooslobođene svoje drugove invalide sa Jadrana kao i sav loš neoslobođeni živalj sa toplom željom što skorijeg oslobodjenja i prisajedinjenja majki otačbini.

19. Šalje ratnim žrtvama širom cele zemlje drugarski pozdrav i ozbiljno ih opominje, da se grupišu složno oko svojih organizacija i budu spremni na prvi poziv svoga vodstva, da se energično do kraja založe za svoja prava, jer situacija postaje očajna.

20. Pozdravlja državno jedinstvo i ostaju večni zatočnici integralnog jedinstva jednokrvene a troimene braće.

21. Stavlja u dužnost predsedništvu kongresa da još ovog dana preda ovu resoluciju Nj. Vel. kralju kao svom osvedočenom prijatelju i zaštitniku i zamoli Ga za podporu u smislu izloženih zahteva i želja.

22. Zahteva Savez Ratnika i pozdravlja sve druge ratnike, dobrovoljce i četnike.

23. Neće podnositi ovu resoluciju nadležnima, jer po dosadanjem staranju i radu u pogledu ratnih žrtava svaka je nada izgubljena u njihovo pravilno shvatanje i osećanje interesa države i naroda, jer pravilno rešen invalidski problem t. j. osiguranje države u moralnom smislu i sigurnost naroda u budućnosti, a njima je preča partija i od otačbine.

24. Pozdravlja Nj. Vel. kralja i otačinu a osuđuje vladu i parlamentat.

Kongres meščanskoškolskega učiteljstva

Meščansko šolsko učiteljstvo kraljevine SHS ima svoj letošnji kongres v Novem Sadu.

Sporod: dne 19. t. m. predkonferenca, 20. in 21. kongres z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev kongresa. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Učni načrt za meščanske šole poljedelskega tipa. 5. P. Barjaktarović: Postanek, razvitek in cilj meščanskih šol. 6. Predlog odbora za otvoritev tečaja za risanje, rokotvorni pouk in tečajev. 7. Slučajnosti. 8. Odhod na otvoritev razstave v Beogradu.

Dnevni red že jasno dokazuje, da je naloga meščanske šole vzgajati srednji stan, nuditi mu pa poleg splošne naobrazbe tudi praktičnega znanja, kajti le splošno in praktično naobražen kmet, obrtnik, trgovec in delavec bdiho produktivne sile v najširših slojih naroda in odvrtačo od preteče proletarijacije našega razumnštva.

Razstava v Beogradu pa bo jasen demantij nasprotnega mnjenja in mišljenja o meščanskih šolah, izraz krepke volje, da se meščanska šola hoče in mora zdržati s pozitivnim delom, ker tako zahtevajo interesi naroda.

Iz našega časopisja.

Davidovičevi demokrati.

»Zastava« (Novi Sad): Vidimo borbene Jugoslovence, toda ne vidimo čistih programov in potov, po katerih hočejo priti do zmage. Demokrati ne morejo iti ravno, temveč hodijo po krivih potih. Demokrati očitajo radikalom, da ne delajo za domovino, ki je v nevarnosti, in pravijo, da noče iti z njimi noben poštenjak. Pa dobro. Ako so prepričani, da je tako, zakaj zahtevajo sklicanje narodne skupščine zakaj nočejo volitev, da vidimo, kje so poštenjaki.

Obramba države.

»Radikalna Omladina« (Vukovar): Radić si je z odhodom v Moskvo za vedno zaprl vrata v našo državo. To je zadnji v obupu vrženi adut. Dokler vlada v naši državi pristaši državnega in narodnega edinstva, dokler je še kaj oboroženih in neoboroženih narodnih borcev, ki so vsak trenutek pripravljeni na krvavo obrambo, tako dolgo se Radić ne more vrniti brez težke kazni. Treba je napraviti konec hujšanju mas, treba je nastopiti proti protidržavnemu tisku.

1000 letnica hrvatskega kraljestva.

»Odjeke« (Zagreb): Hrvatski del našega naroda nima razloga, da bi se sramoval slavne prošlosti hrvatskega kralja Tomislava, ki bi se moral v grobu obrniti, ako bi vedel, da vodi sedaj hrvatski narod Stjepan Radić, katerega mesto je v norišnici ali letnišnici, ne pa v politični areni. Za Hrvate je dobro, da jih na proslavi 1000 letnice hrvatskega kraljestva ne zastopa Radić in Hrvat so veseli, da se udeležijo proslave edini legalni naslednik hrvatskih kraljev kralj Aleksander Karađorđević.

Tedenske vesti.

— Dopisnike vljudno opozarjamo, da morajo biti vsi dopisi, namenjeni za tekočo številko, najkasneje vsak torek v uredništvu. Vsi dopisi, ki pridejo pozneje, se bodo uvrstili šele v prihodnji številki, kolikor niso zastareli.

— Kraljevska dvojica v Ljubljani. Zadnjo nedeljo popoldne sta se pripeljala z Bleda v Ljubljano kralj in kraljica. Obiskala sta strelsko tekmo, nakar sta se odpeljala na grad, kjer so ju prebivalci pristrčno pozdravili. Proti večeru sta se vrnila na Bled. Kjerkoli ju je ljudstvo spoznalo, ju je navdušeno pozdravljalo.

— Protektorat ljubljanskega velikega sejma. Nj. Vel. kralj je blagovolil prevzeti protektorat nad letošnjim ljubljanskim velikim sejemom. Kralj se, kakor znano, zelo zanima za našo industrijo, obrt in trgovino.

— Invalidi pri kralju. Posebna deputacija udeležnikov invalidskega kongresa v Ljubljani je izročila kralju na Bledu kongresne resolucije. Kralj je zagotovil invalide svoje pomoči in izrazil nado, da bo vlada ugodila vsem njihovim upravičenim zahtevam.

— Razvrstitev uradništva. Državni Svet je prejel ogromno število pritožb državnih nameščencev proti razvrstitvi. Da bo državni Svet lažje in hitreje rešil zelo številne pritožbe so v njegovem okrilju ustanovljene sekcije, ki bodo reševale pritožbe.

— Smrt na kosa. V Brezjah na Gorenjskem je umrl Srečko Brezigar, tajnik našega poslaništva v Pragi.

— Narodna odbrana je sklenila, da prevzame preskrbo rodbin v Trbovljah padlih in ranjenih orjunašev.

— »Društvo za gojitev treznosti v Ljubljani«, priredi dogovorno z inšpektorjem za narodno zdravje v Ljubljani, dne 21. in 22. t. m. proslavo dneva treznosti za vso Slovenijo. Odbor društva se je zedinil v svrhu proslave za sledeči program vršitve: 1. V soboto 21. in nedeljo 22. t. m. priobčitev manifesta na narod v vseh slovenskih dnevnikih in tednikih. 2. V nedeljo 22. t. m.: a) dopoldne zborovanje v dvorani Mestnega doma; b) predavanja po društvi in vojnarnah; c) vpriporitev filma »Vozač smrti« v kino »Tivoli« brez vstopnine in d) zvečer vpriporitev igre »Veleja« na »Ljudskem odru«.

— Umiranje v Sloveniji. Leta 1923 je bilo v Sloveniji 8545 porok, 33.572 rojencev, med temi 3818 nezakonskih in 805 mrtvorojenih. Umrla je 20.536 oseb, in sicer po starosti do 5 let 7254, od 5 do 15 let 753, od 15 do 30 let 1585, od 30 do 50 let 2023, od 50 do 70 let 4348, nad 70 let 4573. V sled slučajnih nezgod je umrlo 466 oseb (od teh jih je 127 utonilo). Samomor je izvršilo 138 oseb (obesilo se jih je 78, ustrelilo 10). Umorjenih je bilo 88 oseb, kar dokazuje, da nimamo prav nič povoda slabo misliti in govoriti o Macedoniji. Dva sta bila usmrčena v sled obdobje porotnega sodišča. Vsi drugi so umrli naravne smrti, od teh za tuberkulozo 2778 oseb. Vsega prebivalstva je bilo v Sloveniji koncem lanskega leta 1.056.464.

— Zapiranje trgovin na Vidov dan. V smislu uradnega razglasa morajo biti na Vidov dan vse trgovine in delavnice zaprte, dočim se opustitev dela v tovarnah, industrijskih in drugih podjetjih prepušča sporazumu med delodajalci in delojemalci.

— Prijateljski sestanek duševnih delavcev. rojakov kranjskega sodnega okraja se vrši 2. in 3. julija v Kranju. Prijave do 30. t. m. Ant. Likozarju, nadučitelju, Ljubljana, Dolenjska cesta 12.

— Nova predpise za babice je izdalo ministrstvo za narodno zdravje. Prejšnja naredba je razveljavljena.

— Podružnica Jugoslovenske Matice v Radovljici priredi v nedeljo dne 22. junija 1924 ob 4. uri pop. na glavnem rgu javno tombolo v korist Jugoslovenske Matice. — Ker je to narodno-obrambno društvo ravezano na požrtvovalnost članov in vsega občinstva, pričakujemo, da bo udeležba častna, da se mu opomore do zaželjenega uspeha.

— Telovadni nastop realke in meščanske šole v Mariboru. V soboto in v nedeljo so dijaki državne realke in meščanske šole merili svoje mlade telesne sile. Vršile so se v soboto lahko-atletske tekme med obema zavodoma, v nedeljo poljske stafetne tek, pomena pa javni telovadni nastop v Ljudskem vrhu. Tekme so končale z izredno dobrimi rezultati. V prekašajo deloma celo rekorde sportnih klubov. Popoldanski javni nastop pod vodstvom strokovnega učitelja g. Lovrenčiča, neprekosljivega mladinskega delavca, je pričel ob pol 16 uri. Gledalcev je bilo precej manj kakor običajno, kar pa je razumljivo, ker jih je mnogo odšlo v St. Lenart v St. Ilj in drugam. Nastopilo je najprej 208 dijakov obeh zavodov s prostimi vajami, katere so izvedli v ce-

loti jako dobro. Sledil je tek v vrečah s 7 tekmovalci realke in 7 mešč. šole, ki je vzbudil med občinstvom obilo smeha. V 14 skupinah so nastopili dijaki na orodju in dosegli lepe uspehe, posebno posamezniki so vzbudili upravičeno občudovanje. Med realko in mešč. šolo se je vršila rokometna tekma, ki je končala z rezultatom 14 : 15 (8 : 3). Sodiš je g. Sepec. Nastop je zaključilo 9 vrst s po 6 tekovalci s skupinami, ki so jih izvajali vsi jako precizno. Tekme in nastopi so pokazali, da se na realki in meščanski šoli goji tekovalba res marljivo in z ljubeznijo.

— **Državno žensko učiteljske v Mariboru.** Vpisovanje in sprejemni izpiti v I. letnik se bodo vršili v ponedeljek, 30. junija t. l. od 8. ure dalje. Predložiti je treba krstni list, zadnje šolsko izpričevalo in zdravniško izpričevalo uradnega zdravnika. Učenke, ki so z dobrim uspehom dovršile spodnjo srednjo šolo ali 4. razred meščanske šole, polagajo izpit samo iz petja. Ostale pa iz verouka, slovenščine, zemljepisja, zgodovine, matematike, prirodopisja in fizike. Poleg tega morajo predložiti lepopisni zvezek, nekaj risb in ženskih ročnih del.

— **Državna dvorazredna trgovska šola v Mariboru.** Vpisovanje za šolsko leto 1924-25 se vrši vsak dan med 11. in 12. uro v pisarni ravnateljstva šole na Zrinskega trgu 1-1. V I. letniku se sprejemajo učenci (učenke), ki so dovršili 4. razred srednje ali 4. oziroma 3. razred meščanske šole. Vnanjim učencem je možna prijava tudi pisnim putem, ako pošljejo hkrati zadnje šolsko izpričevalo in rojstni (krstni list) in sicer najkasneje do 30. junija t. l. Vnanjim prijavam naj bo priložena frankirana kuverta s točnim naslovom odpošiljatelja.

— **Smrtina obsedba v Mariboru.** Posesnik Simon Hircer v Šolci ob Muri se je meseca maja 1923 poročil z Marijo Stanjko. Ker je bil Hircer zapravljen in delomržen ter udan pijači, so nastali v hiši kmalu prepiri. Okrog 9. februarja so sosedje opazili, da je Hircerjeva žena izginila. Mislili so, da je odšla k svojim staršem. Hircerjev slabotni brat Ivan, ki je stanoval z njim v hiši, pa je začel povpraševati pri sosedih in tako tudi pri Stanjkovih, kam je odšla bratova žena. Ko so vse izpovedbe po tej ostale brez uspeha, so začeli ljudje sumiti, da jo je Hircer umoril. Župan je Hircerja zabil, nato pa stvar ovadil orožništvu, ki je prekopalo zemljo okoli hiše ter našlo približno 50 korakov od hiše v zemlji zakopano truplo umorjene žene, kateri je bila zdrobljena lobanja. Hircer, ki je bil kmalu nato aretiran, priznava dejanje in trdi, da je svojo ženo dne 7. februarja t. l. v prepiru ubil s sekiro, truplo pa zakopal. Porotniki so potrdili glavno vprašanje na umor, vsled česar je bil Hircer obsodjen na smrt.

— **Ponesrečen pobeg iz mariborske jetnišnice.** V noči od petka na soboto prošlega tedna sta si začela prostosti dva nevarna zločince in vlomila, Alojzij Čep in Miroslav Ličen. Vlomila sta znatno vrata jetniške celice ter poškodovata ključavnico, tako da bi se bila kmalu odprla, če bi ju ne bil pri tem delu zadržal službujoči paznik in jima preprečil pobeg. Zločince sta nameravala po zapustitvi celice napasti nočno stražo in tako priti na prosto. Službujoči paznik je s tem svojim činom pač zaslužil popolno priznanje in zahvalo.

— **Sprejem učencev v prvi razred ljubljanskih srednjih šol za šolsko leto 1924-25.** Na I. drž. gimnaziji, I. drž. realni gimnaziji (Poljanska cesta), II. drž. realni gimnaziji (Beethovnova ulica) in drž. realki bo vpisovanje učencev v prvi razred v nedeljo, dne 29. junija 1924 od 9. do 12. ure. Učenci naj se prijavijo v spremstvu staršev ali njih namestnikov ter naj prinese s seboj krstni list in obiskovalno izpričevalo zadnjega razreda ljudske šole. Zunanji učenci se lahko zgledajo tudi pisмено. Sprejemna preizkušnja prične v ponedeljek 30. junija točno ob 8. uri zjutraj.

— **Inozemci v Vojvodini.** Vojvodinske policijske oblasti izvršujejo revizijo inozemcev, ki bivajo v Vojvodini. Tekom tega tedna bodo policijske oblasti izgnale iz države večje število madžarskih podanikov, ki nimajo dovoljenja za bivanje v Vojvodini. Ministrstvo notranjih zadev je naročilo policijskim oblastem v Vojvodini, da iztirajo vse one iz države, ki nimajo dovoljenja za bivanje pri nas od ministrstva za notranje zadeve.

— **Kobilice v Bosni.** V nekaterih bosanskih krajih so se pojavile kobilice v taki množini, da so uničile vse pridelke.

— **Razpis mest jetniških paznikov.** Pri celjskem okrožnem sodišču se odda mesto višjega jetniškega paznika, pri okr. sodišču v Mariboru sedem mest jetniških paznikov in pri okr. sodišču v Novem mestu dve mesti.

— **Razpis mest železniških poslovođij.** Razpisana so mesta železniških poslovođij za postaje Rogaska Slatina, Šmarje pri Jelšah in za Naklo.

Dopisi.

d Iz Kočevja. Nacionalne strasti v našem kraju se vidoma polegajo. Enako tudi partijske, ako abstrahiramo od delovanja dolenjevaškega župnika in posl. Skulja. Resno se razmotriva, če naj se ne postavi za predstojajo občinske volitve skupna lista vseh volilcev, pri čemer naj bi Slovencem in Nemcem pripadli mandati v razmerju števila volilcev. Glavno delo se koncentrira za gospodarsko bodočnost kraja, v ospredju stoji industrializacija, domača obrt in železn. zveza z morjem. V to harmonično sodelovanje obeh narodnosti je posegel te dni z grobo roko znani kočevski dekan Erker ter popolnoma po nepotrebnem razburkal strasti. Slovenci in Nemci smo enakomerno prispevali za cerkvene zvonove, ki jih je vzela vojna. G. dekan je sestavil nekaj odbor za nabavo zvonov in nihče se ni razburjal, da sede v njem sami Nemci. Te dni so pa zvonovi prišli, toda s samo in izključno nemškimi napisi. En sam val razburjenja gre po Kočevju med Slovenci nad to nesramnostjo; krst zvonov je postavil na isti dan in isto uro kot se vrši Sokolski zlet v Kočevju, 15. t. m. Posledico naj pripiše sebi iz nekake milosti? Temu se bo odpomoglo in se tudi mora odpomoči. Razen tega je zakrivil gospod dekan Erker tudi drugo netaktnost in nepredvidnost. Mi bomo že znali najti svojo pot tudi v cerkvenih stvareh. Toda stvar ni tako enostavna; zvonovi so kupljeni tudi s slovenskim denarjem, zvonili bodo tako Slovencem kot Nemcem ob svečanih in žalostnih prilikah; ali naj ina Slovenec v Kočevju vtis, da mu zvone pangermanski zvonovi in še to le po sili in ako hoče dekan Erker identificirati katolicizem z nemštvom, kar je po prevratu že ponovno napravil, slobodno mu.

d Vinica. Dne 23. t. m. bo na Vinici okrožni zlet novomeške župe. Prijatelji Sokolstva, udeležite se zleta mnogoštevilno! Pri dopoldanskih vlakih čakajo na kolodvoru Črnomelj vozovi. Zdravo! Odbor.

d Iz Bizovika nam poročajo: Zadnje dni smo pričeli s košnjo, ki je jako bogata, samo to je križ, da ni solca. Če nam bo še kaj dni tako nagajalo vreme, se bo žal, uresničil stari slovenski prepoved, ki pravi: Dosti sena, dosti gnoja. — V noči od 12. na 13. t. m. je skušal neznan tat vlomiti v poštni urad. Hišna vrata je v tečajih namazal, šipo v vratih izrezal ter tako prišel do ključa in v vežo. Ko pa je hotel odpreti vrata v poštni urad, so znatraj v tečajih zaškrpala. Zbudil se je hišni gospodar in tatno prepoznal. Vse tako kaže, da je bil nepovabljen močni gost iz bližnje okolice, ker ga veliki domači pes, ki je planil za njim, ni popadel. Dandanes je vsepovsod dobili takih ljudi, kateri hočejo brez dela živeti, kar pa ne more dolgo trajati ter pridejo makoprdneži prej ali slej pravici v roke. — Upali smo, da dobimo električno razsvetljavo po hišah, pa je zaradi nekaterih kratkovidnežev vsa stvar zaspala. Napeljava s Fužin bi pač ne bila stala toliko, a stiskaču ne gre denar izpod palca. — Most čez Ljubljano na Fužinah še ni dograjen, kar močno ovira promet. Zeleti je v občnem interesu, da se zgradba že dovrši in prevoz preko Ljubljane omogoči.

d Iz Kamnika nam pišejo: Na najlepši razgledni točki tik našega mesta smo v zadnjem času dobili — zvezdarico. Ta zgradba seveda ne imponira po svoji velikosti, pač pa je zanimi-

va, ker je — kolikor je nam znano — prvo poslopje v Sloveniji, ki je postavljeno v opazovanje nebesnih teles. Ima oblike deseteroogelnega obeliska s streho, ki se v krogu premiče, da se lahko opazuje poljubna stran neba. Dajnogled je pot drugi meter dolg in stoji na pritrjenem podstavku. Zvezdarica en miniature je last g. Iv. Tomca, tukajšnjega davčnega uradnika, ki se vse svoje življenje bavi z zvezdoznanstvom in ki je napisal že več znanstvenih člankov za slovenske časnike. — Zadnje dni imamo nekam hladno vreme. V nedeljo je na Kamniških planinah celo snežilo, kakor so pripovedovali izletniki, ki so bili tja pohiteli, da bi bili uživali krassen razgled in zdrav gorski zrak. — S košnjo smo že pričeli in je jako hvaležna. Enako dobro letino nam obeta polje in sadno drevje po vrtilih. — Z zgradbo mostov čez Blatnico in Neveljci, se žal še ni pričelo, dasti je že zadnji čas, da bi se odstranili mostni podrtiji, ki kazita že toliko časa lepo kamniško okolico. — Do zadnjega časa smo prejemali paketno pošto iz Ljubljane samo z jutranjim vlakom, zdaj pa prihaja tudi s popoldanskim, za kar smo poštni upravi prav hvaležni. — Zadnji semenj 10. t. m. je bil dobro obiskan, zlasti živalma je bila kupčija s pujski in govejo živino.

d Marenberg. V nedeljo popoldne so priredili tukajšnji šolski otroci igro s prostimi vajami. Igra je še precej dobro izpadla, samo aranžma je bil jako pomanjkljiv, kar je napravilo pri ljudstvu jako slab utis, a v gnotnem oziru slab uspeh. Mesto, da bi se pritegnilo k sodelovanju vse šolske moči, je hotel vse obvladati samo eden, ki ima za take stvari premalo izkušenosti in mu vsled tega manjka tista rutina, ki je potrebna. Tudi reklama je bila jako slaba. Vabilo se je s polo samo nekatere in to šele par dni pred prireditvijo, tako, da ni bilo niti četrtna ljudi obveščenih, ki bi gotovo prišli, če bi bili za prireditev vedeli. Težji slabi reklami je pripisati tako slabo udeležbo. Vse to škoduje moralno mladini in tisti, ki so prisostvovali po nepotrebnem kritizirajo, kar bi vse lahko izostalo. — V bodoče bi bilo jako smestno, da se pritegne k sodelovanju čim več ljudi in obvesti potom javnih plakatov vse in ne samo nekatere, ki so režiserju simpatični.

Gospodarstvo.

Ribe naših sladkih voda in naša prehrana.

Pomanjkanje trgovske organizacije in transportne težkoče škodujejo razvoju obilnega prehranjevanja prebivalstva z morskimi ribami. Isto pomanjkanje organizacije pa najdemo pri nas tudi pri trgovini z ribami sladkih voda. Glavna ovira za razvoj te trgovine je pa neurejenost naših rek, jezer in ribnikov.

Ribičev je sicer povsod dovolj, ni je reke ali potoka, kjer ne bi srečali ljudi, ki lovijo s trnki. Ta lov seveda ne more zadostovati potrebi prehrane prebivalstva, temveč je takorekoč le nameček nanjo. Da bi prišla riba sladkih vod v poštev pri prehrani, bi bilo treba velikega in sistematičnega gojenja rib. To se pa more vršiti le v ribnikih, ki so nalašč za to določen, kajti ribje-rejci se ne morejo zanimati za tekoče vode, v katerih bi njih ribe odplavale navzgor ali navzdol in tako okoristile druge obrežne prebivalce.

V Češkoslovaški, v Bavarski in v Šleziji se baviho že dolgo z racionalno rejo rib v zato pripravljenih ribnikih. Tu se goje pred vsem krapci, ki dajejo prav lepe dobičke. Taki ribniki so razdeljeni na tri dele: prvi del za ribji naraščaj, drugi del (za drugo polletje): za njih pitanje; tretji del (tretje polletje): za prodajo, kolikor odgovarja potrebam povpraševanja. Razen tega se, kot na primer pri reji goveje živine, gleda na to, da se posebej redijo živali, ki imajo maksimum mesa in minimum okostja. Te se potem vzgajajo še s posebno hrano.

Vse to je v teh deželah privedlo do razvoja produkcije in povpraševanja, ki nam ga najbolje kaže sledeči primer: samo v Berlinu so prodali v tednu od Božiča do 1. januarja 2000 ton krapov.

Berlinski pregovor namreč pravi, da mora vsaka rodbina jesti krapa koncem leta, ako hoče imeti dovolj denarja v novem letu.

To je pa seveda čisto izjemen slučaj, saj pride celo na pariški živilski trg na leto le 1500 do 1600 ton sladkovodnih rib.

Kakšni so predpogoji v naši državi za ribje-rejo v ribnikih?

Glavni predpogoj manjka, to je treba takoj povedati: to so namreč odjemalci. Znano je, da so samo mesta, bolj rečeno večja mesta odjemalci za ribe in teh pa pri nas manjka, oziroma jih je jako malo in so daleč okoli raztresena po vseli državi. Ako vzamemo tri največja mesta: Beograd, Zagreb in Subotico, bi se morali taki rib-

Vodja »Kola gorskih tičev«, razbojnik Čaruga.

niki za ribljerejo napraviti v njih zemljepisni bližini. Seveda bi stvar trajala leta in bi se moralo vprašanje natančno preučiti in delati mnogo poskusov, ki bi zahtevali dosti časa in denarja, predno bi prišli do praktičnih rezultatov. Brez državne pomoči bi se tako delo pod današnjimi razmerami ne dalo izvesti.

Treba bi bilo najprej napraviti ribnik za poskus in tu študirati življenjske pogoje za razne vrste krapov, dokler se ne bi videlo, katera je našemu podnebju in vodovju najbolj prikladna.

Napravljanje novih ribnikov, ali preureditev že obstoječih za rejo rib bi stalo mnogo denarja in treba bi bilo, da bi se precej kapitala združilo, da bi se delo dovedlo do uspešnega konca. Če bi se pa to doseglo, potem bi se naša vsakdanja prehrana obogatila z jedjo, ki bi bila silno tečna in zdrava in menda sčasoma tudi ne predraga.

Kakor torej vidimo, so razmere zaenkrat take, da ni upanja, da bi se v naši državi dala napraviti sistematična reja rib.

Ogromna škoda radi boleznih dreves.

Drevesa so ravnotako podvržena nalezljivim boleznim, kakor ljudje. Tudi pri njih vničujejo detinske bolezni veliko življenj in so odgovorne za visoko mortaliteto med drevesi. Med temi detinskimi boleznimi je neka sušica, ki jo povzroča drobna gobica in ki ubija ogromno število sadik. V drevesnicah, kjer proučujejo drevesne bolezni, učijo pa, kako kontrolirati to bolezen.

Kakor med ljudmi, tako se epidemije razpasujejo med drevesi v vsaki starosti. Kostanjev ožig, ki je bil l. 1890 importiran v Ameriko po nekaterih sadikih za drevesnice, je kuga, ki je na severu skoraj popolnoma iztrebila to koristno drevo. Jelova rja, ki je bila prinesena iz Evrope pred kakimi dvajsetimi leti, stavlja v nevarnost obstoj mnogih vrst naših smrekovih gozdov. Kvarantina za vse importirane sadike je edina pomoč proti vnašanju drevesnih bolezni in v zadnjem času se kvarantina tudi zares strogo izvršuje.

Insekti so pravcati morilci naših gozdov, ali ogromna škoda, ki jo povzročajo, bi se dala prihraniti ob razmeroma majhnem strošku. Žuželke povzročajo v Zedinjenih državah približno za 130.000.000 dolarjev škode na leto radi njihove borbe proti živečim drevesom in njihovim produktom. Tekom desetih let je le neki hrošč na zapadu uničil smrek v vrednosti od treh milijonov dolarjev. Cenilo se je, da uničenje tega hrošča, oziroma preprečitev nadaljne škode z njegove strani bi ne stala čez 150.000 dolarjev. Za uspešen boj proti vsem insektom, ki škodujejo drevesom, pa bi bilo treba kakšnega pol milijona dolarjev na leto, v kar so vsi ti stroški federalnih in državnih gozdnih uprav in zasebnih posestnikov. To je razmeroma majhen strošek in predstavlja le dvestoti del tega, kar bi se rešilo na vrednosti dreves.

g. Pobiranje občinskih dokladov v občinah Motniku in Trojanah je dovolilo mariborsko veliko županstvo. Občini smeta za upravno leto 1924 pobirati nad 100% doklado na vse neposredne davke, razen onih, ki so po zakonu prosti občinskih dokladov, in na državno trošarino od vina in vinskega mošta za občinske, šolske in druge potrebe.

g. Točenje alkohola in mleka. »Uradni list« objavlja uredbu o pregledovanju in žigosanju, obliki, sestavi in zaznamovanju steklenic in posod za točenje alkoholnih pijač in mleka.

g. Ameriške delavske banke. V Ameriki je 22 delavskih bank, ki so bile vse ustanovljene lani. 24. aprila je slavila prva delavska banka v New Yorku svojo prvo obletnico. To je banka združenih konfekcijskih delavcev v Zedinjenih državah ter šteje 100.000 članov. Vse delavske banke uspevajo dobro.

g. Ameriška mast se je podražila, ker jo je treba pri nas plačevati ameriškim agentom v dolarjih, ki delajo velike zaslužke.

g. Konferenca italijanskih in naših trgovcev. Te dni se je vršil v Padovi sestanek zastopnikov trgovskih zbornic vseh treh Benečij in zastopnikov naših trgovskih zbornic. Na sestanku je bila sprejeta resolucija, v kateri se izraža želja, naj bi obe interesirani vladi sklenile dobro trgovsko pogodbo. Sestanka se je udeležilo tudi več slovenskih trgovcev in industrijcev.

g. Cene na novosadski blagovni borzi: pšenica baška 79—80 kg 2% 295—300, koruza baška 227.50—230, za junij-julij 237.50, moka baška št. 0 455—465, št. 6 340—345.

g. Angleški vojni dolgov. Anglija je izplačala Zedinjenim državam na vojnem dolgu 68.655.000 dolarjev.

g. Stanje posetve v naši državi. Po podatkih poljedelskega ministrstva je stanje posetve v naši državi zelo ugodno. Pričakovati je za 25% večje žetve, kakor je bila lanskeletna, ki pa je bila že sama na sebi zelo izdatna. Položaj bi bil seveda še mnogo boljši, če bi ne bilo ogromnih

škod, ki so jih povzročile na posetvi v mnogih krajih poplave.

g. Češkoslovaški-avstrijski železni kartel in naša država. Pred nekaj časom so se pogajale češkoslovaške in avstrijske železne tovarne za sklenitev železnega kartela. Povabile so tudi jugoslovenske železne tovarne, naj vstopijo v ta kartel, vendar se to ni zgodilo, ker naše tovarne niso mogle nuditi zadostne kompenzacije.

g. Zvišanje obrestne mere na Dunaju. Ker je zvišala avstrijska Narodna banka obrestno mero, so se vršila tudi med bančnimi zavodi pogajanja za zvišanje obrestne mere, ki so dovedla po binokostih do pozitivnega rezultata. Obrestna mera na hranilne vloge je sedaj zvišana od 7 na 9%, pri enomesečnem odpovednem roku na 10%, pri dvomesečnem na 11 in pri tromesečnem odpovednem roku na 13%. V debitu se poveča obrestna mera v splošnem samo na dolžnike efektov, in sicer za 3%. Za industrijske in komercialne kredite se zviša obrestna mera za 1½%. Določila o zapadlih provizijah ostanejo nespremenjena.

g. Nazadovanje železniškega prometa v Bosni. Bosanske državne železnice so prevozile v aprilu letos 127.162 ton blaga, aprila 1923 pa 153.399 ton. Dohodki pa so narasli kljub nazadovanju prometa radi zvišanja železniške tarife za 3 milijone dinarjev.

REMINGTON

Mod.
12.

Brezslušni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, LJUBLJANA
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

Nove knjige

A. Slč: Kmečke hiše na Gorenjskem in njih oprava. I. Izdala in založila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani, 1924. Dvoje izdaj: na finem papirju in kartonu.

Nova mapa marljivega nabiralca narodne ornamentike profesorja Slč-a, bo gotovo razveselila vso našo javnost. Z marljivostjo, ki za služi vse priznanje, in z vestnostjo, kakršna je danes komaj še lastnost redkih posameznikov, je avtor zbral v dveh okrajih Gorenjske toliko gradiva, lepega in bogatega gradiva, ki nam kaže pot nazaj k narodu. Stavbe, pohištvo, okrasni in najrazličnejši predmeti so razvrščeni v krasni mapi v toliko izberih, da se oko res vzradosti ob tem našem bogatem zakladu. Tu ima obilo gradiva zbranega inženir-arhitekt, mizar, ključavničar, — sploh vsi poklici, ki imajo opravka pri gradnji in opremljanju hiš.

Pojasnilni tekst je napisan v treh jezikih: slovenskem, srbohrvaškem in francoskem, tako da je publikacija pot odprta tudi v široki svet.

To lekasno delo je prvo svoje vrste med nami. Avtor in založba sta v polni meri storila svojo dolžnost. Želeti bi bilo, da jo vrši tudi občinstvo in zlasti zgoraj označeni faktorji. Pri vsakem naročilu naj bi opozarjali ljudji na to publikacijo in po možnosti predlagali načrte, zasnovane v narodnem duhu. Na tak način bodo vršili v estetičnem smislu veliko vzgojno nalogo, obenem pa bo v našem narodu tudi rastla pametna samozavest, ki nam je doslej še manjka.

Delo je izšlo v dveh izdajah. Navadna izdaja na finem papirju stane Din. 90.—, luksuzna na finem kartonu v lepenkastih mapi pa Din 140.—. Ta cena priča, da je založba izdala to delo iz ljubezni do stvari, kar je vredno, da se posebej zabeleži.

Koroške pravljice Mutec osojski

Bilo je viharnega jesenskega večera l. 1080, ko je potrkal neznan romar na vrata samostana v Osojah na Koroškem. Vrtar mu je odprl in ga vprašal, kaj želi. Tujec pa je samo z znamenji kazal, da prosi za sprejem v samostan, s prsti pa je kazal na usta v znamenje, da je mutast. Vrtar je spustil nemega gosta noter, dali so mu večerje in mu odkazali ležišče.

Drugo jutro pa nemi potnik ni šel naprej marveč je s pomočjo znamenj in kretenj prosil opata Tevho, da bi smel ostati v samostanu. Le nerad je opat v to privolil, mutca je mogel uporabljati le za vsakdanja dela v hiši, na vrtu in v kuhinji. Mutec je opravljal svoja dela z največjo vestnostjo in točnostjo, delal je vztrajno in potrpežljivo in je voljno in veselo ubogal povelja svojih predstojnikov. Ostal je v samostanu devet let. S svojo marljivostjo in ponižnostjo si je pridobil naklonjenost vseh. A vseh devet let ga nihče ni nikdar slišal spregovoriti le eno samo besedico.

Tedaj se je zgodilo, da je ob koncu devetega leta hudo zbolel in je čutil, da se mu bliža konec.

Tedaj so se odprle njegove dolgo zaprte ustnice in zbranim začudenim menihom je pripovedoval, kdo je in odkod. Nemi samostanski sluga je bil poljski kralj Boleslav II. Bil je vladar od 1058 do 1097, bil je pogumen in tudi dober do ubogih, a tudi lahkoživ, nasilen in krut. Sveti škof krakovski, Stanislay, mu je očital njegovo lahkoživost in grozovitost, a ker se kralj ni zmenil za njegove opomine, ga je škof izobčil iz občestva Cerkve.

Razljučeni kralj pa je škofu prisegel maščevanje in ga je lastnoročno ubil v cerkvi sv. Mihaela v Krakovu pred oltarjem, ko je škof ravnobral sv. mašo. To se je zgodilo 8. maja 1077.

Ta umor sv. škofa je silno razburil ljudstvo in ker je zdaj izobčil tudi papež Gregor VII. kralja — morilca iz Cerkve so sklenili velikaši zoper kralja zaroto in so ga pregnali iz dežele.

Tuga in kes sta napotila pregnanega kralja, da je sklenil iti v Rim, da si razbremeni vest in se reši izobčenja iz cerkve. In na poti v Rim je prišel do Osoj in je sklenil tukaj v samotni spokorno končati svoje življenje. Naložil si je, da ne bo spregovoril besedice, in je svoj sklep tudi držal do svoje smrti l. 1089.

Pravljica pa pripoveduje, da je bil kralj v Rimu in da mu je papež naložil za pokoro, da mora iti tako daleč, da bo prišel do reke, katere voda teče nazaj. Po dolgem potovanju je prišel Boleslav do Jezernice pri Beljaku. Ko je zagledal to vodo, mu je srce poskočilo od veselja: voda je tekla »nazaj« in mu je oznajnila rešitev od izobčenja. (Na Koroškem pravi o vsaki vodi, ki ima nasproten tek od Drave, da teče »nazaj«). Jezernica prihaja iz Osojskega jezera, na južnem bregu jezera stoji osojski samostan. Tukaj je Boleslav našel, kar je iskal.

V dokaz, da resnico govori, je dal umira joči kralj opatu svoj prstan s kraljevim grbom.

Kralja so pokopali v cerkvi in še danes bere na njegovem nagrobnem kamenu napis: *Boleslaus, Rex Poloniae, Occisor Sancti Stanislay, Episcopi Cracoviensis* — Boleslav, kralj poljski ubijalec svetega Stanislaya, škofa krakovskega.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržal.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Bros.	Vez.
Št. 1. I. Albreht: Ranjena gruda , izvirna povest, 104 str.	Din 12—	Din 17—
" 2. Rado Murnik: Na Bledu , izvirna povest, 181 str.	" 16—	" 22—
" 3. I. Rozman: Testament , ljudska drama v 4 dej., 105 str.	" 12—	" 17—
" 4. Cvetko Golar: Poletno klasje , izbrane pesmi, 184 str.	" 20—	" 26—
" 5. Fran Milčinski: Gospod Fridolin Žolna in njegova družina , veselomodre črtice I., 72 str.	" 8—	" 13—
" 6. L. Novák: Ljubosumnost , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	" 6—	" 11—
" 7. Andersenove pripovedke . Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str.	" 12—	" 17—
" 8. E. Gaboriau: Akt šte. 113 , roman, poslov. E. V., 536 str.	" 22—	" 28—
" 9. Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije , 347 str.	" 24—	" 30—
" 10. I. Albreht: Andrej Ternoue , reliefna karikatura, 55 str.	" 6—	" 11—
" 11. Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje , božična povest v 4 slikah, 84 str.	" 12—	" 17—
" 12. Fran Milčinski: Mogočni prstan , narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	" 12—	" 17—
" 13. V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna , roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	" 10—	" 15—
" 14. Dr. Karl Engliš: Denar , narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	" 26—	" 32—
" 15. Edmond in Jules de Goncourt: Renée Mauperin , roman, prevel P. V. B., 239 str.	" 15—	" 21—
" 16. Janko Samec: Življenje , pesmi, 112 str.	" 15—	" 20—
" 17. Prosper Mérimée: Verne duše v vicah , povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	" 9—	" 14—
" 18. Jaroslav Vrhlicky: Oporoka lukovškega grajščaka , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fran Bradač, 47 str.	" 6—	" 11—
" 19. Gerhart Hauptmann: Potopljene zvon , dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	" 16—	" 22—
" 20. Jul. Zeyer: Gompači in Komurasaki , japonski roman, iz češčine prevel dr. Fran Bradač, 154 str.	" 14—	" 20—
" 21. Frid. Žolna: Dvanaest kratkočasnih zgodbic , II., 73 str.	" 8—	" 13—
" 22. L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata , roman, poslovenil Fr. Pogačnik	" 14—	" 20—
" 23. Sophokles: Antigone , žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	" 9—	" 14—
" 24. E. L. Bulwer: Poslednji dnevi Pompejev , I. del	" 30—	" 36—
" 25. E. L. Bulwer: Poslednji dnevi Pompejev , II. del (v tisku)		
" 26. L. Andrejev: Črne maske , drama, poslov. Jos. Vidmar, 82 str.	" 12—	" 17—
" 27. Fran Erjavec: Brezposelnost in problemi skrbstva za brezposelne , 80 str.	" 12—	" 17—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format)

Št. 1. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji -- prostoru -- času v luči relativnostne teorije, 52 str.	" 16—	" 23—
--	-------	-------

Za vsak zvezek je računati po Din —80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema **Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.**

Ruski tisk
*
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
K r š k o

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otročje, velika zaloga not, lastnih izdaj. — Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiko za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! .∴. Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

Ne kupujte netočnih in dragih **VOZNIH REDOV**

Dobi se

v vseh knjigarnah in trafikah po vsej Sloveniji najbolj priljubljen

VOZNI RED

vseh železn., poštne in avtomob. prog v Sloveniji s kurzno karto.

Sestavljen po najnovejših podatkih

Cena

samo **8 Din.**

Preprodajalec popust kot pri zadnji izdaji

Naročila sprejema

Zvezna tiskarna in knjigarna, Ljubljana

WOLFOVA ULICA 1

Najcenejše nove in rabljene **pisalne stroje**

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računalnih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6.11.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

imajo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinci podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji.

Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Somišljeniki, razširjajte „Radikalski Glasnik“!